

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 155/2021
28.01.2021. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Бранислава Босиљковића, председника већа, Бранке Дражић, Данијеле Николић, Слађане Накић Момировић и Марине Милановић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Јована Петковић Бранисављевић адвокат из ..., против тужене „ProCredit Bank“ АД - Филијала Панчево, ради утврђења ништавости и стицања без основа, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Вишег суда у Панчеву Гж 204/20 од 16.06.2020. године, у седници већа одржаној дана 28.01.2021. године, донео је

ПРЕСУДУ

ДОЗВОЉАВА СЕ одлучивање о посебној ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Вишег суда у Панчеву Гж 204/20 од 16.06.2020. године.

ПРЕИНАЧУЈЕ СЕ пресуда Вишег суда у Панчеву Гж 204/20 од 16.06.2020. године у другом ставу изреке тако што **СЕ ОДБИЈА** као неоснована жалба тужене и **ПОТВРЂУЈЕ** пресуда Основног суда у Панчеву П 620/2019 од 26.12.2019. године у другом, трећем и петом ставу изреке.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужена да на име трошкова поступка по ревизији исплати тужиоцу износ од 21.500,00 динара у року од 15 дана од достављања преписа пресуде.

Образложење

Пресудом Основног суда у Панчеву П 620/2019 од 26.12.2019. године, ставом првим изреке, одбијен је приговор месне ненадлежности тог суда истакнут од стране тужене. Ставом другим изреке, утврђено је да је ништава одредба уговора о кредиту бр. ...-...-... од 05.10.2009. године закљученог између тужиоца и тужене, садржана у члану 1. која гласи: „корисник кредита је сагласан да банка приликом исплате кредита задржи 2,00% од износа одобреног кредита, а на име трошкова обраде кредита“. Ставом трећим изреке, делимично је усвојен тужбени захтев и обавезана тужена да на име стицања без основа исплати тужиоцу износ од 4.000,00 динара са законском затезном каматом од 24.04.2019. године до исплате у року од осам дана од дана достављања писаног отправка пресуде под претњом извршења. Ставом четвртим изреке, одбијен је тужбени захтев у делу којем је тужилац тражио да му се исплати законска затезна камата на износ од 4.000,00 динара почев од 05.10.2009. године до 24.04.2019. године. Ставом петим изреке, обавезана је тужена да надокнади тужиоцу трошкове парничног поступка у износу од 42.800,00 динара са законском затезном

каматом од дана наступања услова за извршење пресуде па до коначне исплате, у року од осам дана од дана достављања писаног отправака пресуде под претњом извршења.

Пресудом Вишег суда у Панчеву Гж 204/20 од 16.06.2020. године, ставом првим изреке, одбијена је као неоснована жалба тужене и потврђена пресуда Основног суда у Панчеву П 620/2019 од 26.12.2019. године у првом ставу изреке. Ставом другим изреке, преиначена је пресуда Основног суда у Панчеву П 620/2019 од 26.12.2019. године у другом, трећем и петом ставу изреке тако што је одбијен тужбени захтев којим је тужилац тражио да се утврди да је ништава одредба уговора о кредиту бр. ...-.....-... од 05.10.2009. године закљученог између тужиоца и тужене, садржана у члану 1. који гласи: „корисник кредита је сагласан да банка приликом исплате кредита задржи 2,00% од износа одобреног кредита, а на име трошкова обраде кредита“, као и да се обавезе тужена да на име стицања без основа исплати тужиоцу износ од 4.000,00 динара са законском затезном каматом од 24.04.2019. године до исплате и надокнади му трошкове парничног поступка са законском затезном каматом од дана наступања услова за извршење пресуде па до коначне исплате, те одлучено да свака странка сноси своје трошкове парничног поступка. Ставом трећим изреке, одбијен је захтев тужиоца за накнаду трошкова жалбеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену - дела којим је преиначена првостепена пресуда, тужилац је на основу члана 404. ЗПП благовремено изјавио ревизију због погрешне примене материјалног права.

По оцени Врховног касационог суда, посебна ревизија тужиоца у овом спору је дозвољена ради разматрања правних питања од интереса за остварење равноправности корисника финансијских услуга, као и ради уједначавања судске праксе, због чега је применом члана 404. ЗПП одлучено као у првом ставу изреке.

Одлучујући о изјављеној ревизији, на основу члана 408. ЗПП, Врховни касациони суд је нашао да је тужиочева ревизија основана.

У спроведеном поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, странке су 05.10.2009. године закључиле уговор о кредиту којим је тужена банка одобрила тужиоцу кредит у износу од 200.000,00 динара. Потписивањем уговора тужилац се сагласио да тужена, приликом исплате кредита, задржи 2% од одобреног износа на име трошкова обраде кредита, као и да су му уручени Општи услови кредитирања као саставни део закљученог уговора. Истог дана странке су потписале план отплате кредита, у којем су исказане номинална и ефективна каматна стопа, преглед битних елемената отплате кредита у којем је износ од 4.000,00 динара приказан као накнада и други трошкови које тужилац треба да плати у току одобравања и реализације кредита и образац - основни подаци о кредиту. Означени износ од 4.000,00 динара урачунат је у обрачун ефективне каматне стопе, а тужена је тај износ одбила од износа одобреног кредита.

Полазећи од тако утврђеног чињеничног стања првостепени суд је усвојио тужбени захтев са образложењем да је оспорена одредба уговора о кредиту у супротности са начелима савесности и поштења, односно једнаке вредности узајамних

давања предвиђених члановима 12. и 15. Закона о облигационим односима, али и одредбама чланова 46. и 47. истог закона јер трошкови обраде кредита и начин њиховог обрачуна нису јасно дефинисани, па је тужиоцу тако остао непознат механизам њиховог обрачуна и он доведен у неравноправан положај у односу на тужену која је, на основу унапред припремљеног текста уговора на чију садржину није могао утицати, одредила износ тих трошкова. По налажењу тог суда, тужена банка има право на наплату трошкова али само под условом да је њена понуда садржала јасне и недвосмислене податке о трошковима кредита тако да тужилац - корисник кредита ниједног тренутка не буде доведен у заблуду о којим трошковима је реч, односно из чега се исти састоје. Из тих разлога првостепени суд је, применом члана 103. став 1. и члана 105. став 1. у вези са члановима 104. став 1, 210. и 214. истог закона обавезао тужену на враћање износа примљеног по основу ништавне уговорне одредбе са законском затезном каматом од дана подношења тужбе.

Другостепени суд је преиначио првостепену пресуду у делу којим је усвојен тужбени захтев. По налажењу тог суда, банка има право на наплату трошкова и накнада банкарских услуга, уговор о кредиту који су странке закључиле и други акти - преглед битних елемената отплате кредита и образац - основни подаци о кредиту, садржали су јасне и недвосмислене податке о обавези тужиоца и висини свих трошкова са чим се он сагласио потписивањем уговора и других наведених аката, па зато није био у заблуди у погледу те обавезе нити постоје разлози за ништавост предметне уговорне одредбе у смислу члана 47. Закона о облигационим односима. Оспорена уговорна одредба, према становишту другостепеног суда, није у супротности са начелима савесности и поштења, односно једнаке вредности узајамних давања, јер се тужена банка кретала у границама начела слободе уговарања, а тужилац је имао могућност да одбије закључење уговора са туженом и евентуално одабере другу пословну банку, односно да уговарањем једнократне накнаде за обраду кредита тужена банка за себе није уговорила несразмерну корист.

Правно становиште другостепеног суда не прихвата Врховни касациони суд јер сматра да је засновано на погрешној примени материјалног права.

Према члану 103. став 1. Закона о облигационим односима, уговор је ништав ако је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима, ако циљ повређеног правила или закон не упућују на нешто друго.

Начело савесности и поштења је опште правило које треба да одреди приступ и понашање тужене банке као даваоца кредита, и представља њену законску обавезу засновану на одредби члана 12. Закона о облигационим односима која обавезује учеснике да се при заснивању облигационих односа и остваривању права и обавеза из тих односа придржавају принципа поштеностог приступа. Уговор о кредиту је по правилу уговор по приступу, али и код таквих уговора слобода уговарања није у потпуности искључена јер су висина кредита, рокови и начин враћања па и средства обезбеђења резултат преговора и уговарања. Управо зато, кориснику кредита морају бити доступни сви економски ефекти кредитног задужења. Уколико су тим поводом учињени пропусти довели до конституисања неправилних уговорних одредби на штету корисника кредита и непоштовања основних начела облигационог права из чланова 12, 15. и 16. Закона о облигационим односима, исти се морају ценити код одлучивања о захтеву за ништавост уговорних одредби.

Појам уговора о кредиту, његова форма и садржина, отказ даваоца кредита и одустанак од уговора као и враћање кредита пре рока уређени су одредбама чланова 1065-1068 Закона о облигационим односима. Тим одредбама нису ближе уређена остала права и обавезе уговорних страна, па ни право банке да од корисника кредита наплати трошкове које је поводом закључења уговора о кредиту имала или који могу настати у току реализације уговора, али то право није ни искључено.

Законом о банкама („Службени гласник Републике Србије“, број 107/05) прописано је да банка, поред осталог, може обављати и кредитне послове (давање и узимање кредита). Тим законом није ближе прописана садржина уговора о кредиту, нити су прописана права и обавезе банке и клијента, али из члана 42. тог закона произилази да се на уговор закључен између банке и клијента примењују Општи услови пословања које је банка дужна да истакне у својим просторијама на видном месту, најкасније 15 дана пре њихове примене. Према члану 43. наведеног закона, Народна банка Србије може прописати јединствени начин обрачуна и објављивања трошкова, камата и накнада банкарских услуга, и то нарочито по основу депозитних и кредитних послова.

Народна банка Србије је 30.06.2006. године донела Одлуку о јединственом начину обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе на депозите и кредите („Службени гласник Републике Србије“, број 57/06), која је ступила на снагу 01.10.2006. године и важила је у време када су странке у овом спору закључиле уговор о кредиту. Према тачки 5. ове одлуке, понуда банке која се односи на депозите које банка прима, односно на кредите које банка одобрава, треба да јасно и недвосмислено садржи и податке који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе, који у понуди треба да буду наведени и исказани тако да клијента ни једног тренутка не доведу у заблуду у погледу било ког елемента тих података. Подаци који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе односе се на висину номиналне каматне стопе, износ накнада и трошкова које банка обрачунава у поступку одобравања кредита и износ накнада и трошкова који су познати на дан обрачуна и које банка обрачунава клијенту у току реализације уговора о кредиту.

Из изложеног следи да банка има право на наплату трошкова и накнаду банкарских услуга и да зато одредба уговора о кредиту којом се корисник кредита обавезује да банци плати трошкове кредита није ништава, али само под условом да је понуда банке садржала јасне и недвосмислене податке о тим трошковима. При том, понуда банке и на основу ње сачињени уговор о кредиту требали би да буду не само граматички разумљиви, већ и такви да клијент може на основу тачних и разумљивих података проценити економске последице које из уговорног односа за њега произилазе. Клијент се налази у подређеном положају у односу на банку, када је реч о могућности преговарања и нивоу информација, зато је важно да се природа стварно пружених услуга и трошкова може разумно схватити или извести из целокупног уговора. Осим тога, клијент мора бити у могућности да провери постоји ли поклапање међу различитим накнадама или услугама за које се оне наплаћују.

У конкретном случају, тужиоцу су истог дана када је закључен уговор о кредиту уручени план отплате кредита, преглед битних елемената отплате кредита и образац - основни подаци о уговору о кредиту, који садрже податак о трошковима обраде кредитног захтева. На основу тога може се закључити само да је тужилац упознат са висином тих трошкова, али не и о разлозима због којих се исти наплаћују, односно

разлозима који оправдавају њихово плаћање. Стога је, супротно закључку другостепеног суда, спорна одредба уговора изложена последици ништавости и тужена је, сагласно члану 104. Закона о облигационим односима, дужна да врати оно што је примила по ништавој уговорној одредби. Због тога тужилац основано потражује износ од 4.000,00 динара који је тужена банка наплатила приликом одобравања кредита и плаћање затезне камате на тај износ у смислу члана 210. и 214. Закона о облигационим односима.

Сходно изложеном, на основу члана 416. став 1. ЗПП, одлучено је као у другом ставу изреке.

Одлука о трошковима поступка по ревизији, садржана у трећем ставу изреке, донета је применом члана 165. став 2. у вези члана 153. став 1. ЗПП. Тужиоцу су досуђени трошкови ревизијског поступка у укупном износу од 21.500,00 динара, и то за: састав ревизије у износу од 12.000,00 динара, судску таксу за ревизију у износу од 3.800,00 динара и судску таксу за одлуку о ревизији у износу од 5.700,00 динара. Висина ових трошкова одређена је на основу Адвокатске и Таксене тарифе, према вредности предмета спора.

**Председник већа - судија
Бранислав Босиљковић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић